

VIRTAIN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS- SUUNNITELMA 2022

Sisällysluettelo

1 Virtain kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	4
1.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja ryhmävasun laadinta.....	5
2 Varhaiskasvatuksen arjessa Virroilla.....	7
2.1 Lapsen aito kohtaaminen- arvojemme perusta.....	7
2.2 Oppimiskäsityksemme- lapsilähtöisesti lasta tukien.....	7
2.3 Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa.....	8
3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	9
3.1 Yhteenkuuluvuuden, tasa-arvon ja osallisuuden vahvistaminen lapsiryhmissä.....	9
3.2 Lasten keskinäisen vuorovaikutuksen ja lapsen osallisuuden toteutuminen varhaiskasvatuksen arjessa.....	10
3.3 Kulttuurinen moninaisuus.....	10
3.4 Hyvinvointi ja turvallisuus sekä kestävä elämäntapa.....	10
3.4.1 Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma.....	10
3.4.2 Kestävä kehitys, ympäristökasvatus.....	11
3.5 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	11
3.5.1 Monialaisen yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat.....	12
4 Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteutus.....	13
4.1 Eheyttävä pedagoginen toiminta.....	13
4.2 Lapsi oppii leikkien.....	14
4.3 Oppimisen alueet.....	16
4.4 Pedagoginen dokumentointi ja arviointi varhaiskasvatuksessa.....	18
5 Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumon rakentuminen.....	21
5.1 Varhaiskasvatuksesta esikouluun.....	21
5.2 Esikoulusta kouluun.....	23
5.3 Koulu alkaa.....	23
6 Lapsen tuki.....	24

6.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	24
6.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana.....	25
6.3 Tuen tasot.....	26
6.3.1 Hallintopäätös tehostetussa ja erityisessä tuessa.....	27
6.4 Pedagoginen, rakenteellinen ja hoidollinen tuki.....	28
6.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.....	29
6.5.1 Lapsen henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma.....	30
6.5.2 Avustaja ja tulkitsemispalvelut.....	30
Liitteet.....	31
Liite 1. Tervetuloa varhaiskasvatukseen.....	32
Liite 2 . Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	34
Liite 3. Lapsen lääkehoitosuunnitelma.....	37

1 Virtain kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265261>

Virtain paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on asiakirja, joka on laadittu ohjaamaan kasvattajien työtä kaikissa Virtain varhaiskasvatussyksiköissä. Asiakirja perustuu varhaiskasvatustalakiin ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2022. Laatimistyössä on hyödynnetty paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa vuodelta 2019. Asiakirja toimii ammattilaisten ohella huoltajien ja myös kaikkien kasvatusasioista kiinnostuneiden ajatusten ohjaajana määritellesään keskeisimpiä asiakokonaisuuksia ja sitä, mikä 2020- luvun varhaiskasvatuksen sisällöissä on keskeistä. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on työn taustalla, kun laaditaan lasten varhaiskasvatussuunnitelmia ja ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmia.

Virtain kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu henkilöstön, lasten ja huoltajien osallisuus huomioiden. Varhaiskasvatussuunnitelmaa on laatinut työryhmä, jossa on ollut edustaja jokaisesta varhaiskasvatuksen yksiköstä. Kotona työskenteleviä perhepäivähoitajia on osallistettu siten, että heille on jaettu jokaisen vasukokoontumisen muistio ja niiden sisältöä kommentoimalla he ovat voineet osallistua varhaiskasvatussuunnitelman päivitysprosessiin. Huoltajia on osallistettu pienellä kyselyllä tiedustelemalla heiltä tärkeitä arvoja, joita he toivoisivat Virtain varhaiskasvatuksessa toteutuvan.

Virroilla on useampia varhaiskasvatuksen yksiköitä jotka edustavat eri toimintamuotoja. Yksityisiä toimijoita Virtain kaupungin varhaiskasvatuksessa ei ole. Varhaiskasvatus järjestetään suomen kielellä. Tiivis yhteistyö perusopetuksen kanssa toteutuu arjessa erityisesti esikouluikäisten ja koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon toteutuksen osalta.

Varhaiskasvatusta tarjotaan:

- Koivurinteen ja Killinkosken päiväkodeissa
- vuorohoito järjestetään keskitetysti Koivurinteen päiväkodissa
- ryhmäperhepäivähoidossa Kotalassa ja Vaskivedellä
- perhepäivähoidossa hoitajan kotona keskustajamassa ja Liedempohjan kylällä
- Esiopetus toteutetaan Virtain yhtenäiskoululla ja kyläkouluilla alkuopetuksen yhteydessä. Esikouluikäisten täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan keskustan alueella yhtenäiskoululla ja eri kyläkunnissa yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perusopetuksen koulunkäynninohjaajan työpanoksena
- Tukea tarvitseville lapsille on tarjolla varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut ja esiopetusikäisille koulun kiertävän erityisopettajan palvelut
- Yhteistyötä tehdään esi- ja perusopetuksen edustajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi.

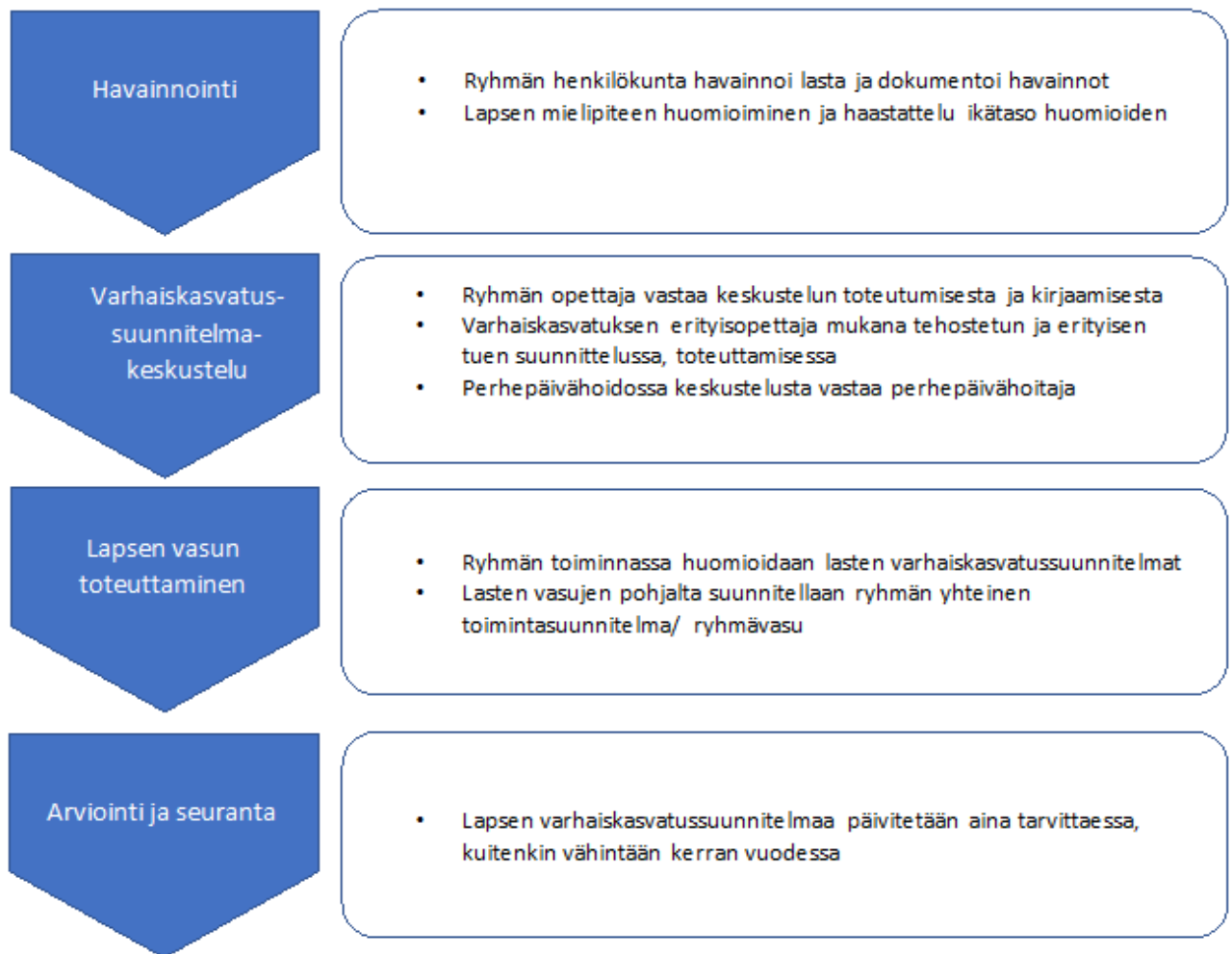
1.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja ryhmävasun laadinta

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta on prosessi joka kestää koko toimintavuoden. Sen laatiminen käynnistyy kasvattajien havainnoilla lapsesta. Varhaiskasvatuskeskustelu huoltajien kanssa käydään toimintakauden ja syksyn edetessä, kun havainnot on tarpeeksi. Huoltajat saavat etukäteen tietoa teemoista, joista on tarkoitus keskustella yhdessä. Tervetuloa lapsen varhaiskasvatuskeskusteluun -lomakkeessa on tarkemmin kuvattu keskustelun merkitystä ja toimintatapoja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan sähköiseen muotoon ja kirjaus tehdään Opetushallituksen mallilomakkeelle (Liite 2). Kun suunnitelma aikanaan arkistoidaan, sitä säilytetään 10 vuotta Virtain kaupungin varhaiskasvatuksen arkistossa kaupungintalon 3. kerroksessa.

Keskustelussa arvioidaan mennyttä ja suunnitellaan tulevaa. Arviointi kohdistuu pedagogiseen toimintaan, ei lapseen itseensä. Myös lapsi itse on aktiivisena osallistujana ja tiedon tuottajana varhaiskasvatussuunnitelmassaan. Lapsen ikätaso huomioidaan häntä itseään osallistetaan vasun laadintaprosessissa mm. haastattelemalla ja havainnoimalla, pitämällä lasten palaverieja tai toteuttamalla arjessa heidän toivepäiviään tai keräämällä tietoa mielipidekartoilla, joissa kuvat ovat merkittävänä tukena. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu käydään vähintään kerran vuodessa, mutta kirjauksia ja arviointia voidaan tehdä pitkin vuotta huoltajien kanssa keskustellen. Henkilökunta kirjaa toteutuneen toiminnan lapsen suunnitelmaan. Kirjaukset annetaan huoltajalle luettavaksi keskustelun jälkeen, jolloin hänellä on mahdollisuus vielä tarkentaa tarvittavia kohtia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Jos lapsella on jokin pitkäaikaissairaus, joka vaatii lääkettä, laaditaan hänelle yhteistyössä huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja tarvittaessa terveydenhuollon ammattilaisten kanssa lääkehoitosuunnitelma (liite3). Lääkehoitosuunnitelma liitetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman liitteeksi.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutetaan ja se huomioidaan ryhmän toiminnassa. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta kasvattajatiimit laativat ryhmävasun, ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman. Ryhmävasu on asiakirja ja työväline, joka auttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan työtään. Ryhmävasu laaditaan prosessinomaisesti hyödyntäen laadinnan tukena niin valtakunnallista kuin Virtain kaupunginkin vasua sekä huomioidaan lasten ja huoltajien toiveet ja tarpeet, jotka ovat tulleet tietoon lasten vasukeskusteluissa. Ryhmävasuun konkretisoidaan tiimin yhteiset pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt sekä pedagogisen toiminnan tavoitteet. Sisällön tulee olla mahdollisimman konkreettinen. Ryhmävasu on muuntuva asiakirja, jonka toteutumista ja sisältöä tulee arvioida ja muokata, kun lapsiryhmän tarpeet muuttuvat.

Kuvio 1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi

2 Varhaiskasvatuksen arjessa Virroilla

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265266>

2.1 Lapsen aito kohtaaminen- arvojemme perusta

Tavoitteenamme on luoda turvallinen kasvuympäristö, jossa lapset viihtyvät, saavat hyvän perushoidon ja opetuksen sekä tukea kasvuun ja kehitykseen. Varhaiskasvatusta ohjaavat sekä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet että Virtain kaupungin paikalliset linjaukset. Lisäksi kuunnellaan ja otetaan huomioon huoltajien ajatuksia ja toiveita. Huoltajat korostavat positiivisuuden, turvallisuuden, sosiaalisten taitojen vahvistumisen, yksilöllisyyden, tasapuolisuuden ja kiusaamattomuuden olevan niitä arvoja, joiden he toivovat näkyvän Virtain varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi oman perheen merkityksen huomioiminen ja lapsen aidon kohtaamisen tärkeys nousivat huoltajien mielipiteissä esiin. Toiminnan suunnittelun ja toteutuksen tärkeimmän lähtökohdan muodostavat lapset. Kasvatuspäämääränämme on kunkin lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavan käyttäytymisen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä jokaisen lapsen itsenäisyyden ja osallisuuden asteittainen lisääntyminen.

Lapsen päivä muodostuu erilaisista arkielämän tilanteista, jotka ovat selkeän, mutta tarvittaessa joustavan päivärytmin perusta. Jokainen lapsi ja lapsiryhmä on ainutlaatuinen. Lapsia kuunnellen ja aktiivisesti havainnoiden ja heidän kanssaan toimien kasvattajat saavat ajatuksia ja ideoita toiminnan suunnitteluun ja erilaisiin toteutuksen muotoihin. Oppiminen tapahtuu leikkien ja monipuolisen toiminnan kautta, joissa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tehdä aloitteita ja valita toimintojaan. Toiminnan ytimenä pidetään lapselle ominaista tapaa toimia, joka ilmenee leikkimisenä ja tutkimisena.

2.2 Oppimiskäsityksemme- lapsilähtöisesti lasta tukien

Varhaiskasvatus on lapsen oikeus ja jokaisella lapsella on samanlainen oikeus varhaiskasvatukseen osallistumiseen riippumatta huoltajan työ- tai opiskelutilanteesta.

Lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen kannalta keskeisiä. Lapsilähtöisessä toiminnassa kasvattaja on oppimisen ja kasvun tukija. Perushoidon tilanteet ovat erityisen merkityksellisiä oppimisen ja vuorovaikutuksen kannalta. Kasvattajat vastaavat siitä, että perushoidon tilanteet ovat miellyttäviä oppimisen ja yhdessäolon tilanteita. Siinä samalla toteutuu ajatus kokopäivän pedagogiikasta eli ajatus siitä, että jokainen tilanne lapsen varhaiskasvatuspäivässä on oppimisen kannalta merkittävä.

Toiminnan suunnittelussa ja organisoinnissa painotetaan pienryhmätoimintaa ja lasten omaehtoisen toiminnan mahdollistamista. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Kasvattajien tehtävä on lähteä viemään lasten ideoita eteenpäin ja rikastaa toimintaa uusilla elementeillä. Ihmettelylle, oivaltamiselle ja oppimisen ilolle on tilaa. Kasvattajat huolehtivat siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa ryhmän toimintaan.

Lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa sekä toisten lasten että lapsiryhmän aikuisten kanssa lähiympäristössään toimien. Virrat maaseutukaupunkina tarjoaa lapsille kasvuympäristön, jossa lähellä oleva luonto ja erinomaiset liikuntamahdollisuudet ohjaavat lasta aktiivisena oppijana. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön tulee tarjota lapsille mieluista tekemistä, monipuolista ja vauhdikasta liikuntaa sekä tilaisuuksia erilaisiin leikkeihin ja peleihin sekä myös mahdollisuuksia rauhalliseen oleiluun.

Lapsilähtöisessä kasvuympäristössä lapsi vaikuttaa omaan arkeensa ja elämäänsä ja osallistuu itseään koskeviin päätöksiin. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä aikuisten kanssa. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi sekä osallistua ja vaikuttaa. Lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimisen ja luottamuksen merkitystä. Osallistumalla ja vaikuttamalla lasten käsitys itsestään kehittyy. Itseluottamus kasvaa ja taito toimia toisten lasten kanssa vahvistuu. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteellisuuteen. Tavoitteena on opettaa lapsia kyselemään, ihmettelemään, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia.

Lapsilähtöisyys toteutetaan ottamalla lapset mukaan työtapojen suunnitteluun ja valintaan turvallisessa ympäristössä. He tutkivat maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan elämysten kautta. Oppiminen on tutkimista ja tekemistä - kukin lapsi tekee sitä omista lähtökohdistaan. Tärkeimpänä päämääränä on onnistumisen kokemukset ja oppimisen ilo.

2.3 Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelmasta esi- ja perusopetuksen suunnitelmiin. Varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät seuraavat kuusi laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

Kuvio 2. Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265280>

Toimintakulttuuri on laaja kokonaisuus, joka muodostuu muun muassa yhteisön arvoista, työtavoista ja oppimisympäristöistä, vuorovaikutuksesta, henkilöstön osaamisesta ja johtamiskäytännöistä. Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ovat normeja, jotka ohjaavat työtä taustalla. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

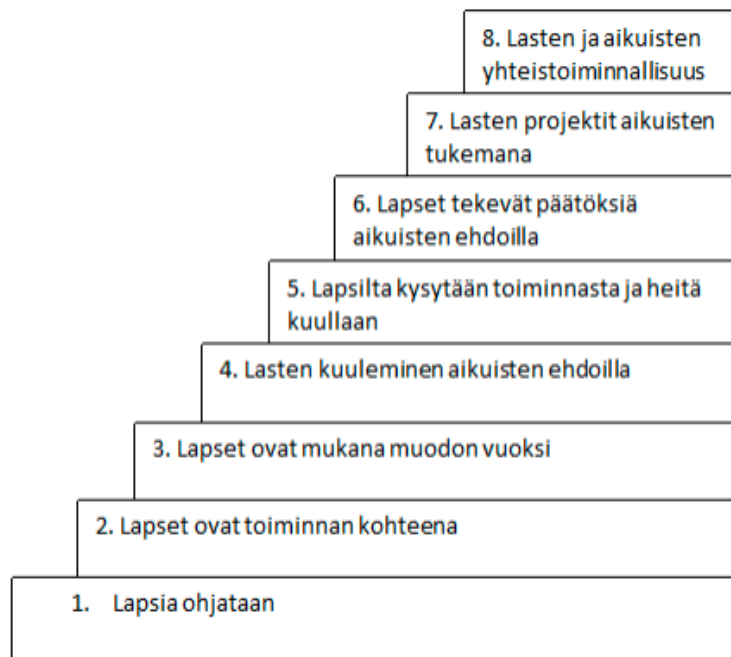
Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee vahvistaa tätä yksilöllisyyttä ja luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri.

3.1 Yhteenkuuluvuuden, tasa-arvon ja osallisuuden vahvistaminen lapsiryhmissä

Virtain varhaiskasvatuksessa lasten tarvitsemat tukitoimet toteutetaan osana päivittäistä toimintaa lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä, jotta kaikki lapset voivat osallistua aktiivisesti ikätovereiden kanssa säännölliseen toimintaan. Tavoitteenamme on luoda turvallinen ja lämmin ilmapiiri, jossa kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus saada äänensä kuuluville ja kertoa iloistaan, harmituksistaan ja mielenkiinnon kohteistaan. Lapsia rohkaistaan ja kannustetaan kertomaan tunteistaan. Lasten aloitteisiin ja ehdotuksiin vastataan ja heidän mielipidettään kuunnellaan ja arvostetaan. Pedagogisena tavoitteenamme on tarjota kaikille lapsille tuen tarpeista riippumatta mahdollisuus vuorovaikutuksen ja leikin harjoitteluun sekä niihin osallistumisen kautta sosiaaliseen osallisuuteen.

Lasten osallisuuden toteutumista ja sen arviointia tulee arjessa havainnoida ja pohtia, jotta voidaan olla varmoja sen mukanaolosta osana lapsiryhmän toimintaa. Hart:n osallisuuden portaat on yksi hyvä ja käyttökelpoinen jäsenys, jonka avulla kasvattajatiimit voivat yhdessä pohtia millä portaalla osallisuuden toteutumisessa ollaan.

Kuvio 3. Hart: Osallisuuden portaat (mukaillen Marjanen, Marttila ja Varsa 2013).

3.2 Lasten keskinäisen vuorovaikutuksen ja lapsen osallisuuden toteutuminen varhaiskasvatuksen arjessa

Lapset elävät ison osan arjestaan varhaiskasvatuksen piirissä osana lapsiryhmää. Lapset oppivat paljon toisiltaan, oppiminen tapahtuu yhdessä toimien ja leikkien. Virroilla varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda inklusiivinen toimintakulttuuri, joka edistää lasten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Tähän pyritään tukemalla lasten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita ja myönteisen näkemyksen luomista toisistaan.

Henkilökunnan kunnioittava ja sensitiivinen asennoituminen lapsia kohtaan välittyy myös lasten keskinäisiin suhteisiin ja henkilökunnan tehtävä on mahdollistaa kaikkien lasten osallisuus sekä aktiivinen toiminta vertaisryhmässään. Henkilökunta tukee lasten osallisuutta käyttäen sanallisen kommunikoinnin tukena monipuolisia keinoja mm. eleitä, piirtämistä, kuvia ja tukiviittomia. Lasten moninaisuuteen vastataan leikin, oppimisen ja osallisuuden esteitä poistamalla ja yhteiseen tehtävään, leikkiin ja toimintaan osallistuminen mahdollistetaan useilla eri tavoilla. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa aikuisen osallisuus leikissä ja sen ohjaamisessa on olennaista. Aikuisen aktiivinen rooli leikkiin liittymisessä ja leikin ohjaamisessa korostuu erityisesti silloin, kun lapsen oman aktiivisuuden kautta toteutuva osallistuminen ei vielä kannu. Aikuinen toimii leikin mahdollistajana, kannattelijana ja tukee leikkiin liittymistä. Hän tunnistaa lasten tekemiä aloitteita ja suuntaa niitä kohti lasten välistä vuorovaikutusta.

3.3 Kulttuurinen moninaisuus

Virroilla varhaiskasvatuksessa jokaiselle eri kieli- ja kulttuuritaustaiselle lapselle tehdään henkilökohtainen suomen kielen oppimissuunnitelma, joka kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suomi toisena kielenä -opetusta järjestetään normaalin hoitopäivän yhteydessä jokaiselle lapselle, jonka äidinkieli on joku muu kuin suomi.

Varhaiskasvatuksenopettaja laatii yksilöllisen opetussuunnitelman yhteistyössä tiimin kanssa. Opetussuunnitelma käydään läpi vanhempien kanssa mm. suomen kielen oppimistavoitteista keskustellen. Tuettu suomen kielen opetus edesauttaa lapsen kotoutumista suomalaiseen kulttuuriin.

3.4 Hyvinvointi ja turvallisuus sekä kestävä elämäntapa

3.4.1 Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma

Kasvattajat ovat merkittävässä roolissa kiusaamisen ehkäisyssä varhaiskasvatuksessa. Tärkeää on sensitiivinen vuorovaikutus ja aktiivinen läsnäolo lasten kanssa. Turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen lapsiryhmään ehkäisee osaltaan kiusaamistilanteiden syntymistä. Kasvattajien on tärkeää tiedostaa, mitkä tekijät altistavat kiusaamiselle. Mahdollisia tekijöitä ovat lasten keskinäinen kateellisuus ja mustasukkaisuus, sekä taitojen ja piirteiden erilaisuus.

Varhaiskasvatusikäisillä kiusaaminen on suurimmaksi osaksi erilaisia ristiriitoja. Kiusaamista ehkäisevää työtä tehdään varhaiskasvatuksen arjessa päivittäin toteuttamalla pienryhmätoimintaa, havainnoimalla lasten välistä vuorovaikutusta ja leikkiä sekä käymällä lasten, huoltajien ja

työntekijöiden välillä keskustelua havainnoiduista tilanteista. Kiusaamisen ehkäisyssä tärkeintä on tunnetaitojen opettelu, arjen havainnointi sekä välitön puuttuminen ristiriitoihin.

Virtain kaupungin varhaiskasvatuksen ja sosionomi-opiskelijan opinnäytetyön yhteistyönä on syntynyt johdonmukainen suunnitelma kiusaamisen ehkäisyyn. Suunnitelma on Virtain kaupungin varhaiskasvatuksen työväline ennaltaehkäistä ja ratkoa kiusaamiseen liittyviä tilanteita. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/509761/Kiusaamisen%20ehk%c3%a4isyn%20suunnitelma.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

3.4.2 Kestävä kehitys, ympäristökasvatus

Kestävän kehityksen tarkoituksena on säilyttää laadukkaat ja kattavat ympäristöt nykyisille ja tuleville sukupolville. Vihreä lippu on kansainvälinen kestävän kehityksen ohjelma mm. päiväkodeille. Se ohjaa pitkäjänteiseen, tulokselliseen ja innostavaan toimintaan. Koivurinteen päiväkoti on noudattanut Vihreä lippu-ohjelmaa vuodesta 2006 alkaen haastaen eri yhteisöjä mukaan toimintaan. Suunnitelmallisesti toimien opitaan kestävä elämäntapa, jonka vaikutukset ulottuvat tulevaisuuteen asti. Toiminta on konkreettista, lapsilähtöistä ja arkipäivän tilanteisiin sopivaa. Lapset ovat mukana suunnittelemassa, tekemässä päätöksiä ja toteuttamassa kestävä kehityksen mukaista toimintaa varhaiskasvatuksessa

Tavoitteisiin pääsemme toimimalla yhdessä laaditun kestävä kehityksen ohjelman mukaan. Ohjelmaa toteutetaan soveltaen kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä sisällyttäen lasten opetukseen seuraavia kestävä kehitykseen liittyviä tavoitteita:

- jätteiden vähentäminen ja lajittelu
- kierrätys ja uusiokäyttö
- terveellinen ravinto ja sosiaalinen kestävyys
- lähiympäristö
- kestävä kulutus

Kuvio 4. Vihreä lippu logo

3.5 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyön lähtökohtana on yhteinen vastuu lapsesta. Lapsen laadukkaan hoidon ja kasvatuksen turvaamiseksi on välttämätöntä, että yhteistyö varhaiskasvatuksen ja huoltajien kesken on tiivistä ja saumatonta. Molemminpuolinen luottamus ja rohkeus tiedottaa lasta koskevista asioista ovat tärkeä edellytys tälle yhteistyölle. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa perustuu lapsen tarpeisiin. Tavoitteena on tukea ja auttaa huoltajia lasten kasvatustyössä. Yhteistyö ja avoimuus luovat lapselle turvallisen ympäristön kasvaa ja kehittyä. Yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään mm. huoltajien kanssa käytävissä lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa sekä asiakastyytyväisyyskyselyistä saadun palautteen perusteella.

Lapsen siirtyessä saman varhaiskasvatusyksikön sisällä ryhmästä toiseen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirretään vastaanottavaan ryhmään huoltajan luvalla. Lapsen kasvun

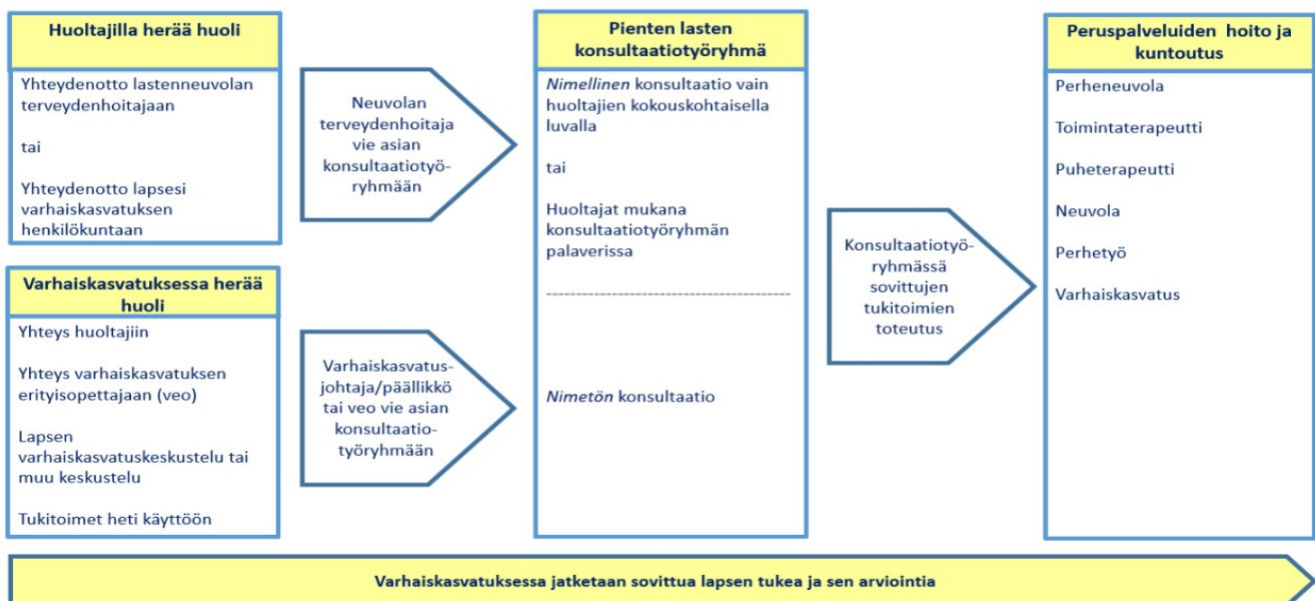
ja oppimisen kannalta tarpeellisten tietojen siirtäminen vastaanottavaan ryhmään voidaan varmistaa myös yhteisellä siirtopalaverilla. Luottamuksen säilymiseksi siitä on hyvä tiedottaa aina myös huoltajia. Jo lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa on kysytty lupa tiedonsiirtoon.

Nivelvaiheessa lasten siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen käytämme tiedonsiirtotapana Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen- lomaketta, jonka ryhmän opettaja laatii yhteistyössä huoltajien kanssa esiopetukseen siirtyville lapsille. Tämä lomake täytetään varhaiskasvatustyöyksikössä lapsen siirtyessä esiopetukseen.

3.5.1 Monialaisen yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat

Varhaiskasvatus on osa lapsiperheiden palvelujen verkostoa. Keskeisiä varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneita ovat lastenneuvola, perheneuvola, lasten kuntoutuksen toimijat ja perhesosiaalityö. Virroilla varhaiskasvatukseen on luotu yhteistyörakenteita lapsiperhepalveluiden toimijoiden kanssa. Pienten lasten konsultaatioryhmä on moniammatillinen työryhmä, jonka tarkoitus on tukea huoltajia heidän kasvatustyössään. Yhteistyön tarkoituksena on myös lapsen mahdollisten kehityksellisten riskien varhainen tunnistaminen sekä tarvittaessa lapsen ohjaaminen jatkotutkimuksiin tai kuntoutuksen piiriin. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella huomioiden salassapito ja tietojen vaihtoa koskevat säännökset. Huoltajilla on mahdollisuus halutessaan osallistua yhteistyötapaamisiin. Mikäli huoltajat eivät itse osallistu yhteistyötapaamiseen, he saavat yhteenvedon yhteistyötapaamisesta sovitusta asioista henkilöltä, joka on tapaamisen koolle kutsunut. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Monialainen yhteistyö Virtain varhaiskasvatuksessa

Kuvio 5. Monialainen yhteistyö

Sähköiseen perhekeskukseen on koottu lapsille, nuorille ja perheille kohdennetut palvelut Virroilla ja Ruovedellä. Palveluita voi tarkastella ikäryhmän ja elämäntilanteen mukaan. Sähköisestä perhekeskuksesta löytyy koottuna myös erilaiset perheille suunnatut etuudet sekä kolmannen sektorin tarjoamaa toimintaa. <https://www.keiturinsote.fi/sahkoinen-perhekeskus>

4 Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteutus

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265292>

4.1 Eheyttävä pedagoginen toiminta

Toiminnan suunnittelussa ja organisoinnissa painotetaan pienryhmätoimintaa ja lasten omaehtoisen toiminnan mahdollistamista. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. Kasvattajien tehtävä on lähteä viemään lasten ideoita eteenpäin ja rikastaa toimintaa uusilla elementeillä. Ihmettelylle, oivaltamiselle ja oppimisen ilolle on tilaa. Kasvattajat huolehtivat siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa ryhmän toimintaan.

Ehetytyn pedagogisen toiminnan lähtökohtana on mahdollistaa lasten osallisuus ja työskentely eri oppimisen alueita ja lasten mielenkiinnon kohteita yhdistävässä toiminnassa. Lapset ja aikuiset innostuvat, suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä.

Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 9) Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 6. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja työtavat. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtina. Laadukas pedagoginen toiminta edellyttää varhaiskasvattajilta suunnitelmallista dokumentointia, arviointia ja kehittämistä.

Kuvio 7. Pedagogisen toiminnan toteuttamisen keskeisempiä menetelmiä

4.2 Lapsi oppii leikkien

Toimintaympäristö järjestetään siten, että lapsella on mahdollisuus erilaisiin leikkivalintoihin. Valintojen tukena voi olla esimerkiksi leikkivalintataulut ja kuvat. Leikkiin on tarjolla monipuolisia välineitä, joita voidaan vaihdella eri ryhmien kesken. Leikkiympäristö rakennetaan houkuttelevaksi ja esteettiseksi. Lapsia ohjataan leikin päätteeksi myös järjestämään leikkiympäristö seuraavaa leikkiä varten. Leikkiympäristöä muunnellaan lasten kiinnostuksen kohteita ja toimintasisältöjä tukeväksi yhdessä lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tiedostaa pitkäkestoisen leikin merkitys lapsen mielikuvituksen ja ajattelun kehittäjänä. Pitkäkestoisella leikillä ei tarkoiteta välttämättä ajallisesti pitkää aikaa, vaan että leikki elää ja kehittyy lapsen mielessä ja se voi jatkua myös eri päivinä ja eri tilanteissa. Pitkäkestoisessa leikissä lapsi viihtyy ja hän keskittyy tekemiseensä. Pitkäkestoisen leikin saattaa alkaa esimerkiksi leikkiympäristön rakentamisella ja jatkua sitten itse leikinä. Mahdollistamalla pitkäkestoisen leikin lapset pystyvät kehittämään keksimäänsä leikkiä eteenpäin.

Oletteko te vain leikkineet tänään?

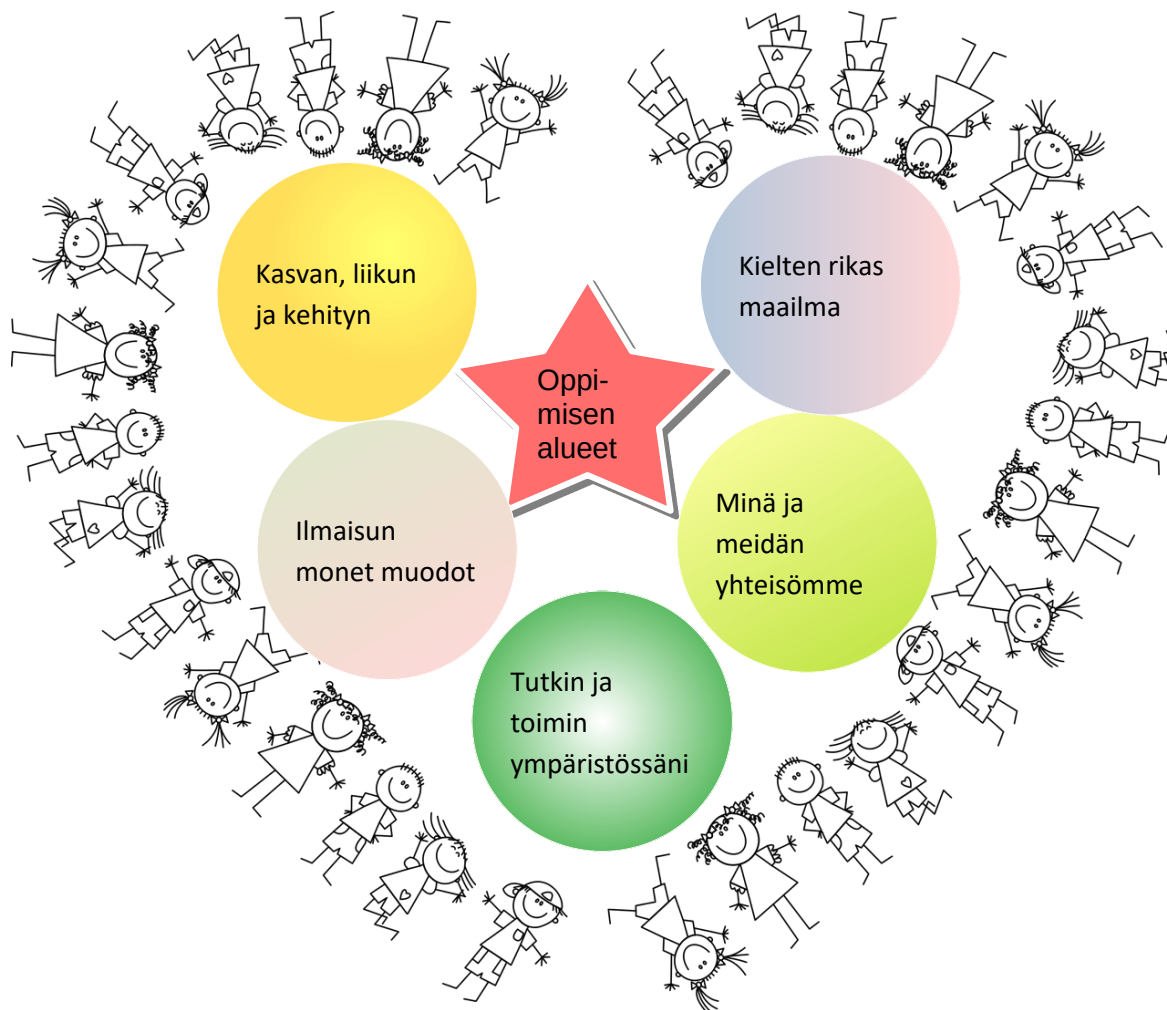
Tämän materiaalin lähde on tuntematon. Kuvan idea on saatu tukholmalaisesta päiväkodistä.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Kuvio 8. Lähde: THL

Leikissä näkyvät monenlaiset taidot, muun muassa lapsen asema ryhmässä, sosiaalinen kompetenssi, sosiaaliset taidot, tunneilmaisu ja lasta askarruttavat ajankohtaiset asiat. Aikuisella on leikissä aktiivinen rooli. Kasvattajan havainnot lapsen leikistä ovat tärkeitä, koska näin hän saa tietoa siitä, mitkä asiat lasta kiinnostavat, mitä lapsi ajattelee ja, minkälaiset sosiaaliset suhteet lapsella on. Leikkiä tuetaan osallistumalla leikkiin, tuomalla leikki-ideoita, roolimalleja ja viemällä leikkiä eteenpäin. Samalla leikissä voidaan vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja mallittaa ristiriitatilanteiden selvittämistä. Myös tunteiden säätely ja hallinta kehittyvät leikin yhteydessä. Leikin avulla lapset purkavat ja käyvät läpi eri tunnetiloja sekä haasteellisia/ vaikeita kokemuksia. Lapsen oma-aloitteisen ja aktiivisen toiminnan tukeminen edistää lapsen itsetuntemusta, ja lapsi saa silloin aidon onnistumisen kokemuksen. Tuetun leikin merkitys lapsen sosiaalisten taitojen tukemisessa on tärkeää. Roolileikeissä lapsi saa ottaa itselleen erilaisia rooleja ja sitä kautta kehittää itsetuntemustaan ja myös itsetuntoaan. Esineleikin avulla lapsi saa kokemuksia mm. erilaisista materiaaleista.

4.3 Oppimisen alueet

Kuvio 9. Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

- vuorovaikutustaidot: lapsen aito kohtaaminen ja kuuntelu
- kielen ymmärtämisen taidot: toiminnan sanoittaminen, tukena tarvittaessa kuvat ja viittomat
- puheen tuottamisen taidot: lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä ja kommunikoimaan eri tilanteissa ja kiinnitetään huomiota äänensävyihin ja painotuksiin
- kielen käyttötaidot: tutustutaan erilaisiin teksteihin, rohkaistaan käyttämään huumoria
- kielellinen muisti ja sanavarasto: lorut, laululeikit ja nimeäminen ovat vahvasti mukana arjessa, kiireettömät juttuluhetket mahdollistavat sanojen merkityksen ja käsitteiden pohtimista
- kielitietoisuus: kielen muotoon ja rakenteisiin kiinnitetään huomiota, rohkaistaan lapsia tarinoiden kerrontaan ja kielellä leikkelyyn

Ilmaisun monet muodot

- musiikillinen: toiminnallisuus laulaen, loruillen, soittaen, liikkuen; musiikillisten elämysten saaminen konserteista ja niiden itse tuottaminen pienimuotoisten esitysten harjoittelulla ja esittämisellä toisille, ajatusten ja tunteiden ilmaiseminen musiikin keinoin
- kuvallinen: eri tekniikoihin, materiaaleihin ja välineisiin tutustuminen, lapsella on lupa tuottaa omannäköisiä töitä ja täten ilmaista itseään
- käsityöllinen: eri materiaaleihin ja tekniikoihin tutustuminen; suunnittelun, ongelmanratkaisun ja muotoilun harjoittelua, jolloin samalla hienomotoriset taidot kehittyvät
- sanallinen ja kehollinen: draaman, tanssin, leikin, esitysten, teatterin kautta lapsi rohkaistuu sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun

Minä ja meidän yhteisömme

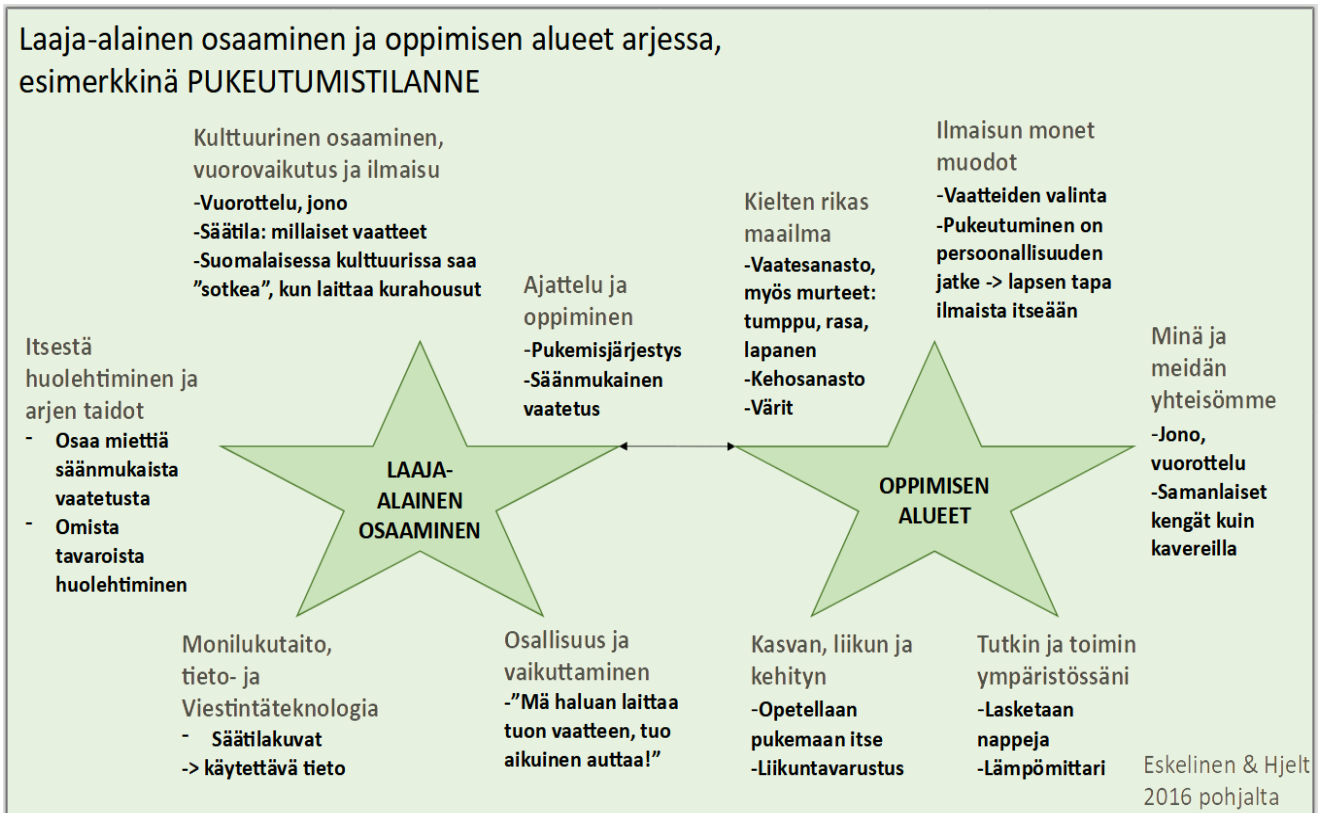
- eettinen ajattelu: toisten huomioiminen, ryhmän säännöt, ryhmässä käyttäytyminen ja eettisten kysymysten pohdinta yhdessä
- katsomuskasvatus: katsomuksiin tutustuminen mm. juhlien, tapojen ja perinteiden kautta
- lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus: vierailut eri yhteisöihin ja retkeilyt lähiympäristöön, Virtain historiaan tutustuminen lapsen ikätasoisesti sekä juhlaperinteen vaaliminen
- mediakasvatus: tutustumista eri medioihin ja pienimuotoisten sisältöjen tuottamista itse

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- matemaattinen ajattelu: päivittäisten tilanteiden ja lähiympäristön havainnointi ja hahmottaminen, esineiden ja asioiden laskeminen/vertaileminen
- ympäristökasvatus; Vihreä lippu -ja Metsämörri -ohjelmissa mukanaolo, luonnon kunnioittaminen, kierrätyksen arvostaminen, kestävän elämäntavan rakentuminen
- teknologiakasvatus: digitaalisen osaamisen vahvistamiseksi tietotekniikka tulisi olla osana arkipäivää lasten kanssa. Tärkeää on, että lapsia opastetaan itsenäiseen tiedonhakuun ja sen tunnistamiseen mikä on totta ja mikä ei. Arjen teknisiin ratkaisuihin tutustuminen

Kasvan, liikun ja kehityn

- liikkuminen: monipuolisen liikunnan mahdollistaminen, erilaisiin liikuntamuotoihin ja välineisiin tutustuminen, motoristen perustaitojen harjaannuttaminen, liikkumisen ilon kokeminen, Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeessa mukanaolo
- ruokakasvatus: varhaiskasvatuksen ruokasuosituksiin sitoutuminen, monipuoliset ja terveelliset ruokailutottumukset, omatoimiseen ruokailuun ohjaaminen, maistamisen opettelu, kiireettömät ruokailutilanteet
- terveys ja turvallisuus:, lapsi opettelee omasta terveydestään ja puhtaudestaan huolehtimista, levon, liikkumisen, ravinnon, unen ja ihmissuhdetarpeiden täyttymistä, tunnetaitojen opettelu ja kiusaamisen ehkäisyyn sitoutumista

Kuvio 10. Laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueiden limittyminen arjen toiminnassa esimerkin kautta

4.4 Pedagoginen dokumentointi ja arviointi varhaiskasvatuksessa

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265314>

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi tekee näkyväksi varhaiskasvatuksen toimintaa sekä lasten oppimista myös huoltajille mm. valokuvien, lasten tuottamien kädentöiden ja piirustusten sekä henkilöstön havainnointilomakkeiden avulla. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja henkilökohtaisista tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Lasten kertomuksia kuuntelemalla ja heitä haastatteleamalla henkilökunta saa tietoa lasten tarpeista, oppimisesta ja kiinnostuksen kohteista. Tämän tiedon avulla kasvattajien on helpompi luoda oppimisympäristöjä, sisältöjä ja menetelmiä lapsiryhmän kiinnostusta vastaaviksi. Yksittäisten dokumenttien, mm. valokuvien tai lapsen tuottamien kädentöiden avulla voimme yhdessä lasten kanssa pohtia heidän kehitystään ja oppimistaan.

Lapsen aktiivinen rooli suhteessa omaan arkeensa ja itseään koskeviin päätöksiin, mahdollistaa myös yhä enemmän lapsen roolia arvioijana. Lapset ”elävät hetkessä” ja arvioivat asioita kunkin hetken kokemuksen perusteella. He arvioivat hoitopäivän arkisia tilanteita omaan toimintaansa ja käyttäytymiseensä peilaten. Varhaiskasvattajien tehtävänä on ohjata lasta asettamaan pieniä tavoitteita omalle toiminnalleen ja kannustaa lasta näitä tavoitteita kohti. Yhdessä aikuisen tuella lapsi harjoittelee itse arvioimaan onnistumisiaan ja vaikeuksiaan.

Lapset arvioivat toimintaa oman kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on lapsen omalla arvioinnilla merkittävä osuus. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa.

Henkilöstön tärkeä pedagoginen työkalu arvioinnissa on ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu. Ryhmävasuun henkilökunta laatii yhdessä konkreettiset lapsiryhmän yhteiset tavoitteet, pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt. Ryhmävasu on työväline, jonka avulla toteutetaan ja arvioidaan työtä uuden varhaiskasvatustavan sekä valtakunnallisen että Virtain oman varhaiskasvatussuunnitelman sisällön mukaisesti. Ryhmävasun laadinta edellyttää lapsiryhmän havainnointia. Havainnoinnin konkreettisena työkaluna käytetään havainnointilomaketta.

Havainnoinnin ja keskustelujen avulla huomataan lasten yksilöllisiä piirteitä ja tarpeita ja ne otetaan huomioon. Lisäksi saadaan tietoa lasten välisistä suhteista ja vuorovaikutuksen luonteesta lasten välillä sekä lasten ja henkilökunnan välillä. Dokumentointia hyödyntäen voidaan toteuttaa lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Ryhmävasua tiimien henkilökunta päivittää pitkin toimintakautta tarpeen mukaan.

Päivittäiset kohtaamiset huoltajien kanssa mahdollistavat huoltajien välittömän palautteen antamisen lapsen oman ryhmän henkilökunnalle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja arvioinnissa toimintavuoden aikana myös huoltajilla on merkittävä rooli. Huoltajat voivat arvioida varhaiskasvatusta vastaamalla joka toinen vuosi asiakastytyväisyyskyselyyn. Kysely toteutetaan keväällä ja kyselyn tulokset julkaistaan.

Virroilla varhaiskasvatuksen inklusiivisen toimintakulttuurin toteutumista arvioidaan sekä hallinnollisesta että pedagogisesta näkökulmasta. Apuna käytetään Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen julkaisemaa reflektointityökalua (Reflektointityökalu varhaiskasvatuksen inklusiivisuuden arviointiin). Vuosittain kasvattajatiimit valitsevat kolme osaluuetta arvioinnin kohteeksi nimenomaan omaa tiimiänsä ja lapsiryhmäänsä ajatellen.

Varhaiskasvatuksessa keskeinen laadun suunnannäyttäjä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä varhaiskasvatustuki. Varhaiskasvatustuki velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän, Virtain kaupungin, arvioimaan antamaansa varhaiskasvatustusta sekä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Laki myös vaatii keskeisten arviointitulosten julkistamista.

Järjestäjätasolla arviointia toteutetaan useamman kerran toimintavuoden aikana tarkastelemalla varhaiskasvatustavan strategian toteutumista sekä hoitopaikkatilannetta. Virtain kaupungissa laaditaan joka viides vuosi varhaiskasvatustavan strategia.

Arvioinnin avulla saamme vertailtavaa tietoa, jolloin pyrkimyksenä on vahvistaa varhaiskasvatuksen laadun yhdenvertaisuutta eri yksiköiden ja eri varhaiskasvatuksen hoitomuotojen välillä. Virroilla varhaiskasvatuksen eri hoitomuodoille on laadittu omat arviontityökalunsa.

Arvioinnin pohjana on varhaiskasvatuksen pedagoginen laatu ja sen taustalla vaikuttavat arvot ja tavoitteet. Suunnittelu ja arviointi kulkevat käsi kädessä. Arviointi toimii suunnittelun lähtökohtana. Arviointiin osallistuvat monet tahot; lapset, huoltajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, varhaiskasvatuksen johto sekä päättäjät.

5 Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumon rakentuminen

5.1 Varhaiskasvatuksesta esikouluun

AIKA	TAPAHTUMAT	VASTUUHENKILÖT
TAMMIKUU	6-vuotistarkastukset/ esikoululaisen terveystarkastukset alkavat	koulun terveydenhoitaja
	yhteistyö päivähoidon yksiköiden kanssa, yhteiset leikit, tutustumista koulun pihaan ja tiloihin	esiopettajat ja varhaiskasvatuksen opettajat
HELMIKUU	ilmoittautuminen esikouluun	huoltajat
MAALISKUU		
HUHTIKUU	tiedonsiirtopalaveri varhaiskasvatuksesta esikouluun	varhaiskasvatuksen opettaja/perhepäivähoitaja, esikoulunopettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja koulun erityisopettajat
	tarvittaessa tukea tarvitsevan lapsen erillinen saattopalaveri	rehtori, esiopettajat ja varhaiskasvatuksen esimies varhaiskasvatuksen opettaja/perhepäivähoitaja, ryhmäperhepäivähoitaja, esiopettajat, erityisopettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja

TOUKOKUU	uusien eskarien vanhempainilta	rehtori, esiopettajat ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajat
	eskariin tutustumispäivä	huoltajat ovat vastuussa tutustumispäivän kuljetuksista, esiopettajat ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajat
	tiedonsiirtolomake eskariin	varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja
ELOKUU	ESIKOULUN ALOITUS	
	tuen tarkistaminen ja tarvittavat päätökset	rehtori ja esiopettajat
	päivittäiset tapaamiset ja keskustelut varhaiskasvatuksen lastenhoitajien kanssa tuonti- ja hakutilanteissa	varhaiskasvatuksen lastenhoitajat
SYYSKUU	mahdollisuus monialaiseen konsultaation	koulun oppilashuoltoryhmä, esiopettajat ja erityisopettajat
	huoltajien tapaamiset ja tuen päivitykset tarpeen mukaan	esiopettajat ja erityisopettajat
	vanhempainilta	esiopettajat
LOKAKUU	esiopetussuunnitelmien/ varhaiskasvatussuunnitelmien päivitys (ennen syyslomaa)	esiopettajat, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat ja erityisopettajat

5.2 Esikoulusta kouluun

AIKA	TAPAHTUMAT	VASTUUHENKILÖT
TAMMI- HELMI- MAALISKUU	huoltajien tapaaminen	esikoulunopettaja ja huoltajat
	koulukypsyystestaus tarvittaessa	psykologi
	kielellisten ja matemaattisten valmiuksien kartoittaminen tarvittaessa	erityisopettaja
HELMIKUU	ilmoittautuminen kouluun	huoltaja
HUHTIKUU	tiedonsiirtopalaveri	esikoulunopettaja, 1. luokan opettajat, erityisopettaja
TOUKOKUU	kouluun tutustumispäivä	rehtori, 1.luokan opettajat
	tukea tarvitsevien oppilaiden siirtopalaveri	esikoulunopettaja, 1.luokan opettajat, erityisopettaja/ varhaiskasvatuksen erityisopettaja
KESÄKUUKU		
HEINÄKUUKU	kouluuntulotarkastus	terveydenhoitajat, huoltajat

5.3 Koulu alkaa

ELOKUU	koulutulokas -opas	luokanopettaja
	kielellisten ja matemaattisten valmiuksien lähtötasokartoitus ja puheseulonta	erityisopettaja
	vanhempainilta oppilashuoltotyö	luokanopettaja
SYYSLUKUKAUSI		oppilas, huoltaja, terveydenhoitaja, lääkäri
	terveystarkastus	Luokanopettaja, huoltaja

6 Lapsen tuki

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/8265240/tekstikappale/8265306>

6.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Lasten saama tuki on osa varhaiskasvatustoimintaa ja kuuluu kaikille lapsille. Lapsen tarvitsemat tukitoimet toteutetaan osana päivittäistä toimintaa lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä. Varhaiskasvatuksessa tuki perustuu laadukkaaseen peruspedagogiikkaan, joka tukee jokaisen lapsen kasvua ja kehitystä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Vaikeuksia ennaltaehkäistään pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen pienryhmätoiminta, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Pedagogisena tavoitteenamme on tarjota kaikille lapsille mahdollisuus vuorovaikutukseen sekä leikin harjoitteluun ja niihin osallistumisen kautta sosiaaliseen osallisuuteen. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.

Lapselle annetaan tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat aina lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä tuen tarpeet. Varhaiskasvatuksessa on käytössä kolmitasoinen tuki: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa rakentuu pedagogisista, rakenteellisista ja hoitoa tukevista järjestelyistä. Lapsen saama tuki on aina yksilöllistä, mutta yksilöllisyyden taso kasvaa siirryttäessä yleisestä tuesta tehostettuun ja erityiseen tukeen. Mikäli yleiset pedagogiset tukitoimet eivät ole riittäviä, lapsen saamaa tukea tehostetaan. Tuen tarpeen voimistuessa ja tuen tehostuessa tuen muotojen valikoimaa, tuen intensiteettiä, kestoa ja erityispedagogisen osaamisen merkitystä kasvatetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla. Tuen tarpeen arvioinnin pohjana ovat havainnot lapsesta eri toimintaympäristöissä. Lapsen oppiminen tehdään näkyväksi dokumentoinnin ja arvioinnin kautta. Tehostetun ja erityisen tuen saannin edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuuluvaa tukea, vaan tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

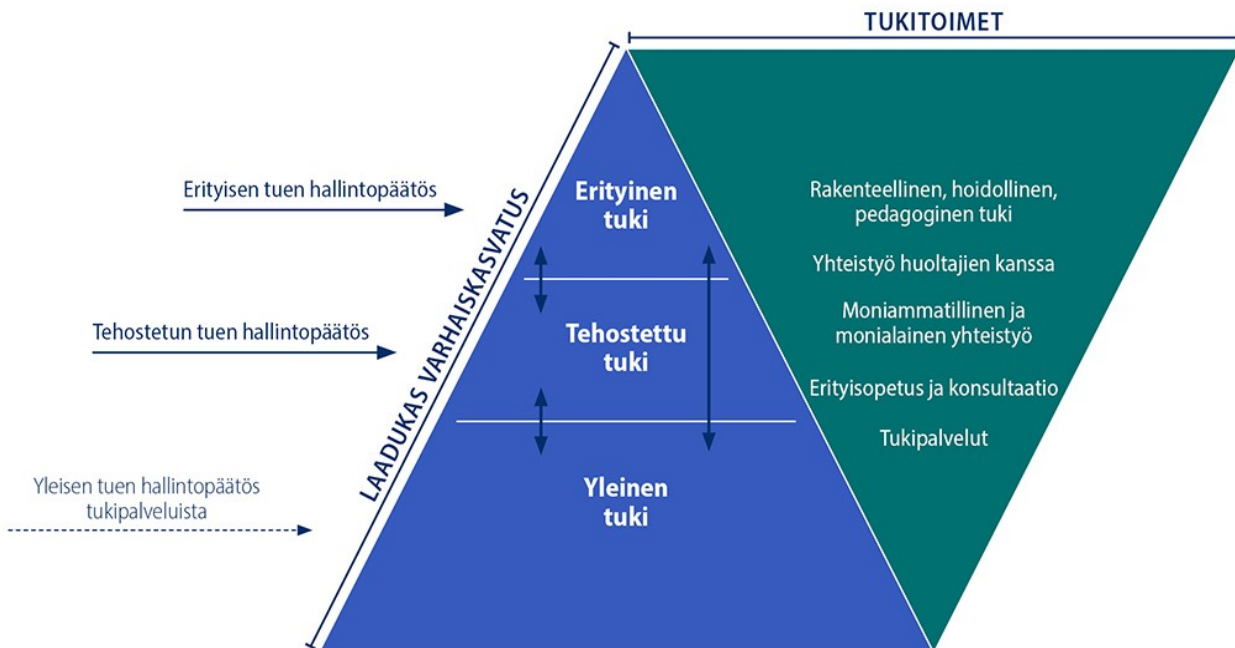
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy ryhmissä havainnoimassa lapsiryhmän toimintaa. Käyntien määrä sovitaan yhteistyössä henkilöstön kanssa ja tarvetta arvioidaan toimintakauden aikana. Kiertävän varhaiskasvatuksen erityisopettajan pedagoginen tuki on käytettävissä kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa. Veo vastaa myös monialaisesta verkostoyhteistyöstä ja siirtymävaiheysteistyöstä esiopetuksen kanssa. Lasten kuntoutuksen toimijat (esim. toimintaterapeutti ja puheterapeutti) osallistuvat tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun ja arviointiin huoltajien suostumuksella.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (Määräykset ja ohjeet 2014:96) mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa huoltajille tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden vaihtoehdoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään Esiopetuksen

opetussuunnitelman perusteissa. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisen tuen alkamisesta tekee Virroilla yhtenäiskoulun rehtori.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki

Kuvio 11. Kolmitasoinen tuki varhaiskasvatuksessa, Alila, K. 2022. OKM

6.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohdiana on luottamuksellinen ja tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen ja huoltajan kesken. Huoltajaan ollaan yhteydessä ja keskustellaan lapsen tuen saamisen mahdollisuudesta heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai kun henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta, tuen keskeisistä periaatteista ja annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista, niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Keskustelussa sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Tavoitteena on, että huoltaja ja kasvattajat sitoutuvat yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen osana lapsen arkea. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Huoltajan kanssa tehdään yhteistyötä säännöllisesti esim. päivittäisten tapaamisten, puhelimen ja Daisy- sovelluksen välityksellä. Huoltaja osallistuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan vähintään kerran toimikauden aikana sekä tarvittaessa useammin.

Lapsen kokonaisvaltainen tuki voi edellyttää monialaista yhteistyötä ja lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai kuntoutuksen toimijoilta. Mikäli lapsen etu ja tuen järjestäminen edellyttävät yhteistyötä edellä mainittujen tahojen kanssa, keskustellaan asiasta ensin huoltajien kanssa.

Monialainen yhteistyö käynnistetään Virroilla ensisijaisesti verkostopalaverilla ja yhteistyössä ovat tarvittaessa mukana lastenneuvola, perheneuvola, lapsiperheiden sosiaalipalvelu ja kuntoutuksen toimijat. Monialaisen yhteistyön käytäntöjä on esitelty kohdassa 3.5.1, kuvio nro. 5

Varhaiskasvatus ja lastenneuvola tekevät yhteistyötä lasten terveyteen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Neuvolan ja varhaiskasvatuksen käytössä on palautelomake sekä 4- vuotiaiden lasten laajaan terveystarkastukseen liittyvä Vahvuudet ja vaikeudet (SDQ) lomake, jonka avulla kerätään tietoa 4- vuotiaan lapsen psykososiaalisesta hyvinvoinnista. Huoltajat toimittavat neuvolaan varhaiskasvatuksen arvion lapsen kehityksestä. Neuvolasta huoltaja saa lapsen terveystarkastuksen yhteydessä palautelomakkeen, jonka hän vie lapsen päiväkotiryhmään tai perhepäivähoitajalle. Tarvittaessa neuvola ja varhaiskasvatuksen henkilöstö voivat tehdä tiiviimpää yhteistyötä huoltajan suostumuksella.

6.3 Tuen tasot

Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen tarpeiden mukaisen tuen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä oppimisympäristön muokkaamisesta yhdessä oman tiiminsä ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Perhepäivähoidossa tuen toteutuksesta vastaa perhepäivähoitaja ja tuen suunnittelussa ja arvioinnissa on mukana varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Ryhmän pedagogiikkaa suunnitellaan ja toteutetaan siten, että se tukee lapsen kuulumista ryhmään. Lasta tukevia pienryhmä- ja leikinohjaustilanteita suunnitellaan ja toteutetaan lasten erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja tarpeet huomioiden. Toiminnassa kiinnitetään huomiota selkeään struktuuriin ja esteettömään vuorovaikutukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi kasvattajatiimejä ja perhepäivähoitajia yleisen tuen asioissa ja vastaa tehostetun ja erityisen tuen prosesseista, osallistuen tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen, toteutukseen ja arviointiin yhdessä perhepäivähoitajan tai ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa.

YLEINEN TUKI	TEHOSTETTU TUKI	ERITYINEN TUKI
<ul style="list-style-type: none"> •Pääsääntöisesti lyhytkestoista, kohdennettua tukea • Tuki sisältää yksittäisiä tukimuotoja (pedagogisia ratkaisuja ja tukitoimia) •Kohdennettua jatkuvaa tukea, mutta tuki on kapea-alaista •Tuki kirjataan lapsen vasuun •Ei edellytä hallintopäätösmenettelyä 	<ul style="list-style-type: none"> •Annetaan matalalla kynnyksellä, kun yleinen tuki ei ole riittävää ja lapsi tarvitsee vahvempaa tukea. •Todetaan jaksottaisen vahvemman tuen tarve tai lievempää osa-aikaista jatkuvan tuen tarvetta. •Intesiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää tukea •Käytössä erityispedagogiset menetelmät ja rakenteelliset tukimuodot •Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista •Monialainen yhteistyö laste kuntouttavien tahojen kanssa •Tuki kirjataan lapsen vasuun •Edellyttää hallintopäätösmenettelyä (Päätöksen tekijä: Varhaiskasvatuspäällikkö) 	<ul style="list-style-type: none"> •Yksilöllisesti suunniteltua erityistä tukea, kun yleinen tai tehostettu tuki ei riitä •Todetaan jatkuva kokoaikainen tuen tarve •Kun lapsi tarvitsee erityistä tukea vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyvästä tai muusta merkittävästä toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen •Tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista •Käytössä erityispedagogiset menetelmät ja rakenteelliset tukimuodot •Monialainen yhteistyö lasta kuntouttavien tahojen kanssa •Tuki kirjataan lapsen vasuun •Edellyttää hallintopäätösmenettelyä (Päätöksen tekijä: Yhtenäiskoulun rehtori)

Kuvio 12. Tuen tasot varhaiskasvatuksessa

Yleinen tuki koskee kaikkia varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia. Se on osa laadukasta peruspedagogiikkaa ja hyvin järjestettyä varhaiskasvatuspalvelua. Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleisessä tuessa lapsen tuki on pääsääntöisesti lyhytkestoista ja intensiteetiltään matalampaa kuin tehostetussa tai erityisessä tuessa. Yleinen tuki voi olla myös lapselle kohdennettua kapea-alaista ja pitkäaikaista tukea. Eri tuen muotoja on yleensä käytössä yksittäisesti tai muutamia kerrallaan. Lapsi saattaa tarvita yleisellä tuen tasolla vähän muita enemmän tukea mm. pukemisessa, keskittymisessä tai kielen kehityksessä. Tällöin lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi päivän toimintojen jäsentämiseen kuvatukea. Tämä kaikki tapahtuu perustoiminnan osana, toimintaa lapsen kohdalla yksilöllistämällä. Tukea annetaan niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen saama yleinen tuki kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mahdollisista tukipalveluista, kuten apuvälineistä ja tulkitsemis- ja avustamispalveluista tehdään hallinnollinen päätös. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on tarvittaessa ryhmien apuna mukana suunnittelemassa ja arvioimassa yleistä tukea.

Kun yleinen tuki ei riitä ja lapsen tuen tarve on pitkäkestoista ja edellyttää useampia tukitoimia tai monialaista laajaa yhteistyötä, lapsi siirtyy tehostetun tuen piiriin. Tehostettu tuki on yleistä tukea vahvempaa, yksilöllisempää ja se voi olla lyhytkestoista tai pidempään jatkuvaa. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Se sisältää yleisen tuen muodot, mutta niitä tehostetaan, tarkennetaan, yksilöllistetään sekä toteutetaan vahvempana ja säännöllisempänä pidemmän aikaa. Lapsen tehostetun tuen suunnittelussa ja arvioinnissa on aina mukana vähintään huoltaja, ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja, mutta usein myös muita lasta kuntouttavia/ tutkivia tahoja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana myös lapsen tehostetun tuen toteutuksessa yhteistyössä ryhmän kasvattajatiimin/perhepäivähoitajan kanssa. Huoltajaa ja lasta kuullaan ennen tehostetulle tuelle siirtämistä.

Jos lapsi tarvitsee kokoaikaista, laaja-alaista ja yksilöllistä tukea tai tuen tarvetta on useammalla kehityksen osa-alueella, tai jollakin alueella tuen tarve on erittäin suuri, lapsi siirtyy erityisen tuen piiriin. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettava tuen taso. Varhaiskasvatuksessa erityisen tuen suunnittelussa ja arvioinnissa on usein mukana monialainen yhteistyö, jossa huoltaja on osallisena. Tuki on yksilöllisesti suunniteltua ja muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista. Lapsen tuen tarpeen sitä vaatiessa, tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana erityisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

6.3.1 Hallintopäätös tehostetussa ja erityisessä tuessa

Tehostetun ja erityisen tuen aloittamisesta ja lopettamisesta tehdään hallintolain mukainen kirjallinen päätös. Tukitoimet aloitetaan heti tarpeen ilmettyä, vaikka hallintopäätöstä ei olisi vielä tehty. Hallintopäätös tarvittavasta tuen muodosta ja tukipalveluista on tehtävä viipymättä. Tehostetun ja erityisen tuen päätöksissä päätetään useista lapsen oikeusturvaan tai resurssien käytön kannalta keskeisistä asioista. Ennen hallintopäätöksen tekemistä huoltajaa ja lasta on kuultava. Huoltajan kuuleminen edellyttää, että heille selvitetään etukäteen kuulemisen tarkoitus, keskustelu tehostetun tai erityisen tuen päätöksen tekemisestä. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja kutsuu huoltajan kuulemistilaisuuteen, jossa käsitellään tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, päätöksen sisältöjä ja perusteluja. Myös lasta kuullaan hänen ikä kautensa ja edellytystensä mukaisesti. Kuulemisen tarkoituksena on antaa huoltajille

mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä lapsen tuen tarpeesta. Kuulemisessa selvitetään, mitä suunnitteilla oleva päätös käytännössä tarkoittaa ja miten se vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen toteutumiseen. Varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja tekee kuulemisesta muistion, joka säilytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman liitteenä. Kuulemisen jälkeen tehostetusta/erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös.

Tehostetun tai erityisen tuen hallintopäätökseen tulee aina kirjata tieto lapsen tukipalveluista mm. mahdollisista avustajapalveluista. Tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös vain, kun niitä annetaan yleisen tuen yhteydessä. Mahdolliset erikoissairaanhoidon lausunnot otetaan huomioon hallintopäätöstä ja sen perusteluja tehdessä. Uusi hallintopäätös tehdään aina, mikäli tuen tasoissa, tukitoimissa tai varhaiskasvatuspaikassa tapahtuu vaihdoksia. Esiopetuksessa tehostetusta tuesta ei tehdä hallintopäätöstä, mutta erityisestä tuesta tulee tehdä hallintopäätös. Mikäli lapsi on esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatuksen piirissä, tehdään arvioinnin perusteella varhaiskasvatuksessa oma hallintopäätös. Tehostetun tuen hallintopäätöksen tekee Virtain kaupungissa varhaiskasvatuspäällikkö. Erityisen tuen hallintopäätöksen Virroilla tekee yhtenäiskoulun rehtori. Hallintopäätöksestä on käytävä ilmi päätöksen perustelut sekä tieto tuen muodosta, varhaiskasvatuksen järjestämispaikasta ja tukipalveluista, joita ovat mm. tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineineet.

Huoltajat voivat hakea muutosta lapsen tukea ja tukipalveluita koskevaan päätökseen aluehallintovirastolta (varhaiskasvatuslaki 62 §). Muutoksenhakua varten päätökseen liitetään valitusosoitus. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli lapsen tuen tarve loppuu tai muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

6.4 Pedagoginen, rakenteellinen ja hoidollinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoitoa tukevia järjestelyjä. Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön erityispedagogiseen osaamisen lisäämiseen liittyvät ratkaisut. Hoidollisia järjestelyitä ovat esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon ja avustamiseen liittyvät tarpeet.

Pedagoginen tuki	Rakenteellinen tuki	Hoidollinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> •Arjen strukturointi •Sensitiivinen vuorovaikutus •Leikin tukeminen ja ohjaaminen •Toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi •Pienryhmätoiminta •Lapsen osallisuuden mahdollistaminen •Oppimisympäristön rakentaminen lapsen tarpeisiin •Suomi toisena kielenä opetus •Kiertävän varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki •Toiminnan eriyttäminen •Apuvälineiden käyttö •Viittomien ja kuvien käyttö tai muu kommunikoinnin tukeminen •Lapsikohtainen ohjaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> •Ryhmäkoon pienentäminen •Ryhmävastaja •Henkilöstön erityispedagogisen osaamisen lisääminen •Tulkittamis- ja avustamispalvelut •Esteettömyyden huomioiminen •Apuvälineet •Pienryhmätoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> •Pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät apuvälineet ja avustamisen tarpeet •Yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta

Kuvio 13. Tuen muodot Virtain varhaiskasvatuksessa

6.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on jatkuvasti päivitettävä asiakirja, johon kirjataan pedagogiset tukitoimet arjessa ja yhteiset sopimukset. Varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaavat yhdessä lapsen huoltajan kanssa siitä, että tarvittaessa tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmaan kirjataan myös se, miten lapsen yksilöllinen ohjaus, kasvattajatiimin toiminta ja oppimisympäristöön tehdyt muutokset toteutetaan ja miten niitä arvioidaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lisäksi vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman suunnittelussa, laadinnassa ja arvioinnissa.

Tuen antaminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia. Sen vaikuttavuuden ja toteutumisen arviointi suuntautuu tuen tarpeiden ja riittävyyden sekä lapsiryhmän suunnitteluun ja toteutuneen toiminnan arviointiin. Annetun tuen vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti kasvattajatiimin/kasvattajan, varhaiskasvatuspäällikön ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa hyödyntäen mm. Yleisen tuen tarkistuslista- lomaketta arvioitaessa pedagogiikan ja tuen toteutumista. Yleisen tuen tarkistuslista- lomakkeeseen on listattu yksilö- ja ryhmätasolla arjen pedagogiikkaan liittyviä ratkaisuja ja asioita, joiden tulisi toteutua laadukkaassa peruspedagogisessa toiminnassa. Lomake ohjaa kasvattajatiimiä arvioimaan oppimisympäristöjä ja niiden muokkaamista sekä ryhmän struktuuria ja toiminnallisia menetelmiä.

Huoltajan ja monialaisen verkoston kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsella on tehostetun tai erityisen tuen tarve. Tällöin lapselle annettavan tuen tavoitteita arvioidaan säännöllisemmin, vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tavoitteita muutetaan uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Virtain varhaiskasvatuksessa lapsen siirtyessä toiseen ryhmään tai esiopetukseen lähettävä taho huolehtii tiedonsiirrosta huoltajien luvalla (yhteistyön käytänteet kuvattu tarkemmin luvussa 3.5).

Tieto tehostetusta ja erityisestä tuesta siirretään esiopetukseen, katso luku 3.5 siirtokäytänteet. Tehostetuissa ja erityisessä tuessa oleville lapsille, jotka ovat esiopetuksen lisäksi täydentävässä varhaiskasvatuksessa, kirjataan lapsen esiopetussuunnitelman lisäksi yhteistyössä huoltajan, esiopetuksen järjestäjän ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.

6.5.1 Lapsen henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma

Mikäli lapsella on krooninen sairaus ja lapsi tarvitsee lääkehoitoa myös varhaiskasvatusaikana, laaditaan hänelle alkukeskustelun yhteydessä lääkehoitosuunnitelma yhteistyössä lapsen huoltajan, lapsen ryhmän lastenhoitajan ja tarvittaessa lapsen hoidosta vastaavan lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa. Sovitut asiat kirjataan liitteeksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma liite nro.3). Lapsen lääketai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuksen mukaisista tuen tasoista, vaan hoito annetaan tuen tasoista riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

6.5.2 Avustaja ja tulkitsemispalvelut

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Avustajaresurssia tarkastellaan kokonaisuutena alueellisesti ja yksiköittäin sekä lapsiryhmittäin. Avustajaresurssin tarve saattaa vaihdella vuosittain.

Vieraskielisten lasten tehostetun ja erityisen tuen palavereissa huoltajien kanssa käytetään tarvittaessa tulkkipalveluja.

Liitteet

Liite 1: Tervetuloa varhaiskasvatukseen

Liite 2: Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Liite 3: Lapsen lääkehoitosuunnitelma

Liite 1. Tervetuloa varhaiskasvatukseen

TERVETULOA VARHAISKASVATUKSEEN!

Lapsen etunimet ja sukunimi	Lapsen syntymäaika
Lapsen lempinimet	Varhaiskasvatusyksikkö ja ryhmä
Kotiosoite	Postinumero ja -toimipaikka
Äidinkieli	Sisarukset

Äidin nimi	
Kotiosoite sekä postinumero ja – toimipaikka	
Puhelinnumero	Sähköposti

Isän nimi	
Kotiosoite sekä postinumero ja – toimipaikka	
Puhelinnumero	Sähköposti

Muu huoltaja (esim. äiti tai isäpuoli)	
Kotiosoite sekä postinumero ja – toimipaikka	
Puhelinnumero	Sähköposti

Kenelle muulle kuin huoltajalle lapsen saa luovuttaa?

Etu- ja sukunimi	Puh.nro
Etu- ja sukunimi	Puh.nro

Huoltajilla on <ul style="list-style-type: none"> • Yhteishuoltajuus • Yksinhuoltajuus	
Päivittäinen hoitoaika	Varahoitopaikka (perhepäivähoidossa oleville)

Allergiat	Dieetit
Lääkitykset (lääkehoitosuunnitelma liitteenä)	

Omatoimisuus	WC-asiat
Päivälepo	Uskontokasvatus, mikä?

Lapsi osallistuu (valitse yksi vaihtoehdoista)

- Evankelisluterilaisen seurakunnan pitämiin tuokioihin
- Katsomuskasvatukseen

Saako lastanne ja esim. lapsenne töitä valokuvata/videoida päiväkodin ja/tai yhteistyötahojen julkaisuihin, paikallislehteen tai oppimateriaaleja (esim. Virtain kaupungin nettisivut) varten? Rastittakaa sopivin vaihtoehto.

- Kyllä
- Ei

Varhaiskasvatus saa tarvittaessa olla yhteydessä eri yhteistyötahojen kanssa lapsen kehitystä ja terveyttä koskevissa asioissa. Yhteistyökumppaneina voivat toimia esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja perhekeskus. Rastittakaa sopivin vaihtoehto.

- Kyllä
- Ei

Varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto voi liikkua salassapitosäädöksistä estämättä. Tällaisia välttämättömiä tietoja ovat mm. lapsen tukitoimiin liittyvä tieto ja lapsen turvallisuuden liittyvät asiat (joko lapsen oma tai ryhmässä olemiseen liittyvä tieto). Myöskään huoltaja ei voi tätä estää.

Saako lapsenne katsoa ikä- ja kehitystasolle sopivia lastenohjelmia ja/tai elokuvia joko televisiosta tai videolta? Rastittakaa sopivin vaihtoehto.

- Kyllä
- Ei

Saako lastanne kuljettaa yhteiskuljetuksessa (esim. linja-auto) yhteisillä retkillä? Rastittakaa sopivin vaihtoehto.

- Kyllä
- Ei

Kuuluuko perheenne arkeen joitain muita tärkeitä yhteistyötahoja, jotka olisi tärkeää tietää ja huomioida myös lapsenne päivähoidossa? Esim. lapsiperheiden tukipalvelut (kasvatus- ja perheneuvola, perhetyöntekijä, terapiat, sosiaalitoimi), uskonnollinen vakaumus, urheiluseurat jne.

Lisätietoja. Muuta, mitä?

Päiväys sekä huoltajan ja varhaiskasvatuksen edustajan allekirjoitukset

_____ / _____ / _____

Liite 2 . Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Salassa pidettävä
Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 40 §:n 3 mom.

1. Perustiedot

Lapsen nimi [REDACTED]	Syntymäaika [REDACTED]
Varhaiskasvatuksen toimipaikka [REDACTED]	
Huoltaja/huoltajat/muu laillinen edustaja [REDACTED]	
Huoltajan/huoltajien/muun laillisen edustajan yhteystiedot [REDACTED]	
Yhteydenpitoon liittyviä lisätietoja [REDACTED]	

2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

2.1 Laadimisesta vastaava henkilö ja tämän yhteystiedot [REDACTED]
2.2 Muu laatimiseen osallistunut henkilöstö/asiantuntijat [REDACTED]
2.3 Miten lapsen näkökulma ja mielipiteet otetaan huomioon [REDACTED]
2.4 Miten huoltajien näkemykset otetaan huomioon ja miten yhteistyö on järjestetty [REDACTED]

3. Monialainen yhteistyö

3.1 Organisaatiot, henkilöt ja yhteystiedot [REDACTED]
3.2 Sovitut yhteistyötavat, vastuut ja palvelut [REDACTED]

4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi

4.1 Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen [REDACTED]
4.2 Lapsen tuen arviointi [REDACTED]
4.3 Muut havainnot lapselle aiemmin laaditusta varhaiskasvatussuunnitelmasta [REDACTED]

5. Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi
Tavoitteet ja toimenpiteet koskevat kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta sekä lapsen tukea.

5.1 Lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet sekä niiden huomioon ottaminen [REDACTED]		
5.2 Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle [REDACTED]	5.3 Toimenpiteet ja menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi [REDACTED]	
5.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia [REDACTED]		
5.5 Mahdolliset muut lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen liittyvät tarpeet sekä lapsen tuen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja tuen muodot (pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset) [REDACTED]		
5.6 Lapsen tuen toteuttamista koskeva hallintopäätös		
Tukipalvelut (yleinen tuki) pvm/annettu [REDACTED] pvm/kumottu [REDACTED]	Tehostettu tuki pvm/annettu [REDACTED] pvm/kumottu [REDACTED]	Erityinen tuki pvm/annettu [REDACTED] pvm/kumottu [REDACTED]
Muita huomioita [REDACTED]		

5.7 Tarkennuksia toimintavuoden aikana lapsen tarpeiden mukaan			
pvm/huomiot [REDACTED]	pvm/huomiot [REDACTED]	pvm/huomiot [REDACTED]	pvm/huomiot [REDACTED]

6. Muut mahdolliset lapsen varhaiskasvatuksessa huomioitavat asiat

[REDACTED]

7. Laatisessa hyödynnetyt muut mahdolliset asiakirjat ja suunnitelmat

[REDACTED]

8. Seuranta- ja arviointiajankohdat

Päivämäärä
[REDACTED]

Liite 3. Lapsen lääkehoitosuunnitelma

Virtain kaupunki
Varhaiskasvatus
Lapsen lääkehoitosuunnitelma

PERUSTIEDOT

Lapsen nimi	Henkilötunnus
Huoltaja	Puhelin päivisin
Huoltaja	Puhelin päivisin

TIEDOT LÄÄKKEESTÄ JA LÄÄKEHOIDOSTA

Lääkkeen nimi	Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään
Annostusohje ja lääkkeenantotapa	Lääke säilytetään
Lääkkeen viimeinen käyttöpäivämäärä	Lääke vastaanotettu, pvm, työntekijän allekirjoitus

LAPSEN LÄÄKEHOITOON PEREHDYTTÄMINEN

Henkilöstön perehdyttämisestä lapsen lääkehoitoon vastaa:

Hoitavan tahon yhteystiedot

Miten toimitaan poikkeustilanteissa? (retket, vuorohoito jne.)

LÄÄKEHOITOON LIITTYVÄT TOIMENPITEET JA SEURANTA

Muut mahdolliset toimenpiteet

Seuraavia oireita seurataan

Seuraavissa tilanteissa ollaan yhteydessä huoltajiin

Seuraavissa tilanteissa ollaan yhteydessä terveydenhoitajaan tai lasta hoitavaan tahoon

Seuraavissa tilanteissa kutsutaan ambulanssi (112!)

Lääke tai lääkkeen antamisessa käytetty väline hävitetään seuraavasti

Suunnitelma päivitetään

Lääkehoitosuunnitelma on laadittu yhteistyössä huoltajan kanssa.

Päiväys ____ / ____ / ____

Suunnitelmaa ovat olleet laatimassa seuraavat henkilöt. Allekirjoitus ja nimenselvennys.
